

rításban vergődő embereknek, egy saját testiségének rejtelmivel küszködő lánynak a történetei a szabadságról. Legalábbis a kérdés szabadságáról. Még akkor is, ha a számtalan részlet között tévelyegve néha elfog a kétely azzal kapcsolatosan, hogy ki tudja-e hordani, meg tudja-e szóltatni a regény azt a poétikai komplexitást, amelyet tételesen felkínál nekünk.

Láng Zsoltnak van egy szép írása a pingpongról.³ Abban jellemzi úgy az asztaliteniszt mint egy nem platonikus játékot, amely a látás számára nem mutatkozik meg teljes egészében. Nem úgy a hallás számára, amely a labdát, a labda által kiadott hangot a láthatóság határain túl is érzékelni tudja. Nevezzünk „pingpongparadigmának” minden olyan vonatkozást, amelyben úgy vagyunk benne, hogy nem

tudjuk egészében átlátni. Azt már nem mondja ki explicit módon Láng Zsolt, hogy a pingpongnek ez a közemberi látás számára nem megmutatkozó dimenziója csak asztaliteniszesezők számára mutatkozik meg. Azok számára, akik belépnek a játékba. Akik csak ezért tudnak játszani. Mert tudják, érzik, használják ezt a láthatatlan dimenziót.

Amióta Láng Zsolt megírta a *Bestiarium Transylvanicae IV. A föld állatai* című regényét, mi, erdélyi magyarok és románok, kislányok és kisfiúk, patkányok, kutyák, éneklő lovak, rókák és vakondok, költők, városlakók, sőt a város első lakója, Zotmár, megfigyelők és megfigyeltek, szilfák és gesztenyék: ezennel játékban vagyunk.

Tamás Dénes

■ JEGYZETEK

1. Selyem Zsuzsa: *Szembe szét. Humor és szentség Esterházy Péter prózájában*. Koinónia Kiadó, Kvár, 2004.
2. Gál Andrea: „Az írás mögött: az írás áll”. Interjú Láng Zsolttal. Helikon, 2011. 20.
3. Láng Zsolt: *Pingpong avagy az együttlírás*. Élet és Irodalom, 2010. 8.

ÚJRAOLVASÓK, FELÜLÍRÓK

Bodor Ádám et alii: *Állomás, éjszaka*

■ Bodor Ádám *Állomás, éjszaka* című novellája provokál. Először azt kell eldönteni, továbbgondolja-e az olvasó, elmélázik-e a kihívóan otthagyt mondaton, szintaktikai elemeken. Alma-narancs, háztízszákból kilógó fejszenyel, csikorgó hó, újságpapírba csomagolt horinka, kihűlt lábnyomok és az állomási kutyák – csak néhány az önmagukat kínáló elemek közül, amelyek lelassíthatják a rohanó, sztorira vágó olvasót. (Igaz, már régen letűntnek tekinthetnénk az irodalomnak azt a korszakát, amikor a mű csupán a gyönyörködtetés és nevelés feladatát töltötte be, s ha találkozott az olvasó a szépnak titulált irodalommal, kapcsolatuk kimerülhetett a sztori, a szűzsé megértésében.) Hogyha a novellát kézbe vevő úgy dönt: hajlandó átadni magát a szövegnek, felülírva, permeábilissé téve annak aktuális határait, újratereinti, a maga lelke után formálja olvasmányát – azaz ő maga is írójává válik a szövegnek. Az ily módon alakuló, újjászü-

lető alkotások ritkán látnak napvilágot, többnyire az olvasó belső világának kincseként élnek tovább.

A következő mérlegelési helyzet, hogy a kínáló elemek közül mit ragad meg az olvasó továbbgondolási céllal. Leginkább kézenfekvő lehet Cserevszki sorsának továbbgondolása, átrajzolása, esetleg az elutazó férfiak további története, asszonyaik hazaútja, a kocsmáros vagy az alma-narancs névcsere értelme.

Mindig ugyanazok a kutyák voltak – írta Bodor Ádám, és a tíz újraolvasó közül kilenc hívta meg Leordina felől a visói állomásra poroszkáló ebeket írásába –, ugyanazok a kutyák mindenhol. Dragomán György novellájának szereplői egy férfi és egy kutya. Kommunikációjuk kimerül a farkát csóváló kutya bántalmazásában. Cserevszki alakjáról, aki szintén kilenc írónál neveztek néven, már kevesebb biztonsággal mondható el, hogy ugyanaz a személy és személyiség min-

denhol. A szerzők ugyanis más-más pillanatokot megragadva rajzolják tovább a főszereplő portréját. Szabó Róbert Csaba írásában az asszonykép kedvenc favágójaként tűnik fel, akiről a szöveg nyelvezte és erotikája miatt nem lehet biztosan tudni, vajon a favágás teszi-e közkedvelté, vagy más okuk is van szeretni őt. Molnár Vilmos főszereplője utazni készül, a sors vagy a szerző furcsa fintoraként éppen akkor indul, amikor a favágók visszatérnek egy égszakadás kísérletében. Cservenszki pedig a vihar okozta károk miatt hosszú órákra ott ragad a visói állomáson rostokoló vonatban. Nagy kalandja, új életének realizációja abszurd nehézségekbe ütközik, lélekben távolodhat el Visótól, de a teste ott marad. Potozky László utazás közben ábrázolja Cservenszkit, aki néhány szál cigaretta és egy pár gumitalpú bakancs reményében a mozgó vonatból kiteszítja utastársát. Székely Csaba alkotása Cservenszki éjszakai hazaútját eleveníti meg. Váratlan kísérőivel, egy pópával, majd egy tanítóval bakattnak a sötétben, miközben arról alakul ki diskurzus köztük, vajon a paradicsomban helye van-e a rossznak. A pápa hümmögése után Drákovics, a tanító ad kielégítő választ: mindennek megvan a maga helye a tökéletességben – még a rossznak is. Hajdú Farkas-Zoltán Cservenszkije is az állomásbéli történetek utánra kalauzolja az olvasót, nyitva hagy néhány kérdést, ezek legfontosabbika talán, ki az igazi család és ki az átvért. Demény Péter írása szintén hazafelé vezető útra kalauzolja az olvasót, egyszersmind össze is

zavarva őt – mi vagy ki a tuskó. Hertza Mikola főszereplőjével az állomáson találkozunk, ahová a tragédia tíz áldozatának hazaszállítására érkezik. Nem lehet megtudni, elérte-e célját, a novella végén lassú fagyhaláláról értesülünk – mintha az egyén nem kerülhetné el a sorsát, a halált nem lehet elkerülni az otthon maradással. Balázs Imre József Cservenszkije abszurd és irreális világban mozog, ahol nem csupán a narancsot hívják almának, hanem a fejszére is rámondható: villanyborotva. Láng Zsolt írása egy filmforgatás kulisszái mögé invitálja az olvasót, ahol az egyik színész eljátszaná Cservenszkit, Bodor Ádám novellájának szereplőjét. Igaz, az operatőr úgy véli, ez az írás legfőképpen a lányomokból elillanó meleget kereső kutyákról szól.

Az előbbi néhány mondatos szemelgetésekből is látható, hogyan érvényesül az újraolvasó és továbbgondoló szerzők egyéni látásmódja egyazon alapszöveghez mérten. A kínálkozó, irodalmi játékra csábító lehetőségek sora végtelen, a kötet írásai azonban új horizontot is nyitnak. Az *Állomás, éjszaka* novella értelmezése már nem csupán a Bodor szövegéből indul ki, hanem a többi alkotás is befolyásolja, a bennük rejlő tartalmak alapján gondolja át és építi fel/újja az olvasó magában Cservenszki, az állomás és a kutyák történetét. Bodor Ádám előtti tisztelgés az az *Állomás, éjszaka* című novella és az olvasók-írók dialógusából alakuló „kerekasztal-beszélgetés”.

Dénes Gabriella

A KÉPZELET TOPOGRÁFUSA

Kányádi András: A képzelet topográfija.

Mítoszkritikai esszék

■ Vállalkozása irányát a szerző kötetének alcímében jelzi: mítoszkritikát kíván írni. Milyen téma, milyen megközelítés várható, mit kap az olvasó, aki ahhoz szokott, hogy az Ariadné könyvek sorozatában különféle tudományterületekre kalauzolja? A mítoszkritika más nyelveken az irodalom megközelítésében, megértésében, feldolgozásában ismert, használt

módszer, amelynek magyar nyelvterületen alig érzékelhető a recepciója, nem-hogy bevett módszer lenne. Így Kányádi András vállalkozása, amelyet előszavában szerényen, ugyanakkor világosan, pontosan mutat be, úttörő jellegű.

A mítoszkritika első ránézésre egyszerű dolog: a mítoszok tanulmányozása az irodalomban. Ám ez a látszólagos egyszerű